

PHÁT TRIỂN KHÔNG GIAN VĂN HÓA HỒ CHÍ MINH TRONG CHIẾN LƯỢC XÂY DỰNG ĐÔ THỊ VĂN MINH Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

TS. PHAN DUY ANH*

Tóm tắt: Xây dựng đô thị văn minh được xác định là chiến lược đặc biệt quan trọng trong tiến trình đô thị hóa ở Việt Nam hiện nay. Là đô thị lớn của đất nước, Thành phố Hồ Chí Minh đã hình thành chiến lược xây dựng đô thị văn minh với nhiều giải pháp sáng tạo, trong đó nổi bật là giải pháp phát triển Không gian văn hóa Hồ Chí Minh. Bài viết tập trung làm rõ thực trạng phát triển Không gian văn hóa Hồ Chí Minh trong chiến lược xây dựng đô thị văn minh ở Thành phố Hồ Chí Minh thời gian qua, từ đó rút ra một số bài học kinh nghiệm.

Từ khóa: Không gian văn hóa Hồ Chí Minh; đô thị văn minh; Thành phố Hồ Chí Minh

Ngày nhận: 25/9/2024

Ngày phản biện: 11/10/2024

Ngày duyệt đăng: 05/12/2024

1. Vai trò của không gian văn hóa trong xây dựng đô thị văn minh

Đô thị văn minh là đô thị có sự phát triển hài hòa các yếu tố: kinh tế, xã hội, văn hóa và môi trường. Đó là đô thị có *kết cấu hạ tầng* đồng bộ, hiện đại, với hệ thống giao thông, điện, nước, thông tin liên lạc, viễn thông, các công trình công cộng, dịch vụ đô thị,... được đầu tư xây dựng nhằm đáp ứng nhu cầu phát triển của đô thị; chú trọng nâng cao *chất lượng đời sống* của người dân, xây dựng môi trường sống an toàn, lành mạnh, người dân

có điều kiện học tập, lao động, giải trí, phát triển toàn diện. *Văn hóa đô thị* lành mạnh thể hiện qua việc người dân đô thị có ý thức thượng tôn pháp luật, giữ gìn trật tự, an toàn xã hội, có tinh thần đoàn kết, tương thân tương ái, giúp đỡ lẫn nhau. *Quản lý đô thị* hiệu quả theo quy hoạch, pháp luật, bảo đảm phát triển đô thị đồng bộ, hài hòa với thiên nhiên, bảo vệ môi trường.

Để hình thành đô thị văn minh, yếu tố quan trọng bậc nhất là phải tạo ra các không gian văn hóa đô thị, bởi đây là môi trường tái tạo và phát triển lối sống văn minh đô thị, quyết định diện mạo độc đáo của đô thị. Nhìn từ góc độ văn hóa, sản phẩm hoạt động của con người cuối cùng đều tồn tại

* Trường Đại học Bách khoa, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.

dưới dạng văn hóa. Nội dung, hiệu quả, giá trị của những sản phẩm đó được chia sẻ và biến đổi trong các cộng đồng người chính là bản chất của quá trình hình thành, giao lưu và tiếp biến văn hóa. Nhưng văn hóa nào cũng gắn với một không gian địa - vật lý nhất định. Mọi hiện tượng văn hóa đều chịu sự quy định của không gian địa - vật lý cùng các hoạt động và tâm thế của con người tại không gian đó. Đặc trưng không gian của văn hóa trước hết được tạo ra bởi đặc trưng địa lý của nơi văn hóa xuất hiện. Cùng với đó là đặc trưng hoạt động của con người - hoạt động vật chất và hoạt động tinh thần của cá nhân và cộng đồng đã tạo ra văn hóa. Theo hai nhà khoa học Farhana Ferdous và Farida Nilufar thì “không gian đô thị cũng là không gian văn hóa, nơi diễn ra sự tương tác giữa con người và các hoạt động văn hóa”¹.

Không gian văn hóa có thể hiểu là nơi các hiện tượng văn hóa xuất hiện, duy trì, phát triển và được truyền tải tới cộng đồng. Trong bài viết *Community, identity and the cultural space* (Cộng đồng, bản sắc và không gian văn hóa), nhà triết học Dismas A. Masolo cho rằng, không gian văn hóa bao gồm các thiết chế xã hội của chủ thể văn hóa, các hoạt động tạo ra văn hóa và các đặc trưng địa - vật lý của nơi tạo ra văn hóa. Không gian văn hóa có ý nghĩa và giá trị lớn hơn giá trị vốn có của vùng địa lý được chọn làm không gian văn hóa. Trên thực tế, không gian văn hóa được hình thành khi văn hóa của một không gian đã đạt tới trình độ nhất định của một nền văn hóa. Do vậy, “không gian văn hóa có giới hạn xác định do tính hướng đích của hoạt động người quy định”².

Có thể thấy, vai trò hết sức quan trọng của không gian văn hóa trong xây dựng đô thị văn minh chính là bảo đảm cho sự phát triển văn hóa trong các thành phố hiện đại. Về phương diện quản lý đô thị, không gian văn hóa là một trong những thể chế triển khai các hình thức văn hóa, mạng lưới văn hóa - xã hội, cơ chế sáng tạo văn hóa và các dịch vụ văn hóa... cho cuộc sống đô thị. Theo đó, sự phát triển của không gian văn hóa dẫn đến việc giảm dần sự khác biệt trong văn hóa và thúc đẩy các hành vi xã hội tiến bộ; không gian văn hóa được định hướng phát triển một cách tự giác sẽ thúc đẩy sự phát triển văn hóa - xã hội đô thị. Đặc biệt, vai trò của không gian văn hóa đối với xây dựng thành phố văn minh là nhằm tạo ra một không gian đặc thù độc đáo và sáng tạo, đảm nhiệm chức năng cung cấp cho người dân đô thị các sản phẩm và tiện nghi của nền văn minh, các sản phẩm và giá trị văn hóa, tùy theo chủ đề xác định của từng không gian văn hóa.

2. Thực trạng phát triển Không gian văn hóa Hồ Chí Minh trong chiến lược xây dựng đô thị văn minh ở Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay

Ngày 18/02/2022, Thủ tướng Chính phủ ký Quyết định số 04/2022/QĐ-TTg *ban hành Quy định tiêu chí, trình tự, thủ tục xét công nhận đạt chuẩn đô thị văn minh*, trong đó xác định rõ 9 tiêu chí đánh giá phường, thị trấn đạt chuẩn đô thị văn minh gồm: (1) quy hoạch đô thị; (2) giao thông đô thị; (3) môi trường và an toàn thực phẩm đô thị; (4) an ninh, trật tự đô thị; (5) thông tin, truyền thông đô thị; (6) việc làm, thu nhập bình quân, hộ nghèo ở đô thị; (7) văn hóa, thể thao đô thị; (8) y tế, giáo dục

đô thị; (9) hệ thống chính trị và trách nhiệm của chính quyền đô thị³. Ngày 11/11/2022, Chính phủ ban hành Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện Nghị quyết số 06-NQ/TW, ngày 24/01/2022 của Bộ Chính trị về quy hoạch, xây dựng, quản lý và phát triển bền vững đô thị Việt Nam đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045. Tại Chương trình này, Chính phủ đã cụ thể hóa 15 nhóm chỉ tiêu, 33 nhiệm vụ và phân công cơ quan chủ trì, phối hợp thực hiện. Trong đó, các chỉ tiêu về quy hoạch, chỉ tiêu thúc đẩy năng lực hạ tầng, giao thông đô thị, cải tạo không gian đô thị, tạo không gian xanh và không gian công cộng, hình thành một số trung tâm đô thị cấp quốc gia, cấp vùng đạt các chỉ tiêu về y tế, giáo dục, đào tạo, văn hóa cấp đô thị tương đương mức bình quân của các đô thị thuộc nhóm 4 nước dẫn đầu ASEAN.

Là trung tâm kinh tế, tài chính, thương mại, du lịch lớn nhất cả nước, Thành phố Hồ Chí Minh luôn xác định rõ mục tiêu trở thành thành phố “Văn minh - Hiện đại - Nghĩa tình”. Ngày 28/10/2022, Ủy ban nhân dân Thành phố đã ban hành Kế hoạch số 4006/KH-UBND về triển khai thực hiện Quyết định số 04/2022/QĐ-TTg, ngày 18/02/2022 của Thủ tướng Chính phủ ban hành Quy định tiêu chí, trình tự, thủ tục xét công nhận đạt chuẩn đô thị văn minh. Đây là một trong những hành động cụ thể của thành phố trong chiến lược xây dựng đô thị văn minh, với ý tưởng xuyên suốt là tập trung xây dựng nếp sống văn minh đô thị - mỹ quan đô thị và xây dựng nông thôn mới; đẩy mạnh thực hiện xã hội hóa hoạt động văn hóa, thể thao ở cơ sở; tổ chức tập huấn, hướng dẫn nghiệp vụ, đánh giá

kết quả thực hiện các tiêu chuẩn văn hóa bảo đảm đúng thực chất, thiết thực; kết nối lồng ghép nhiều nội dung trong phong trào với các chương trình, nội dung khác nhằm thực hiện thắng lợi các nhiệm vụ chính trị, kinh tế, xã hội của địa phương, đơn vị. Trong đó, đặc biệt chú trọng giải pháp gắn với việc phát huy các giá trị của Không gian văn hóa Hồ Chí Minh⁴.

Chủ trương xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh được Thành phố Hồ Chí Minh đưa ra tại Đại hội đại biểu Đảng bộ Thành phố lần thứ XI, nhiệm kỳ 2020 - 2025. Đại hội khẳng định mục tiêu: “Xây dựng Thành phố Hồ Chí Minh trở thành một Không gian văn hóa Hồ Chí Minh, nơi tư tưởng, đạo đức, phong cách và sự nghiệp của Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn hiện hữu thường xuyên, trở thành tài sản tinh thần, giá trị văn hóa đặc trưng của người dân, cán bộ, đảng viên của thành phố mang tên Bác”⁵. Xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh là việc làm sáng tạo để Thành phố Hồ Chí Minh thực sự là nơi tỏa sáng tư tưởng, đạo đức, phong cách của Người.

Không gian văn hóa Hồ Chí Minh là “không gian văn hóa mang đậm những đặc trưng tính cách, tình cảm, hồn cốt của con người Thành phố Hồ Chí Minh mà ở đó, văn hóa Hồ Chí Minh hiện hữu, để bất cứ ai khi đến thành phố sẽ cảm nhận được đây là thành phố vinh dự được mang tên Bác kính yêu”⁶; là không gian văn hóa làm cho mọi người hiểu biết sâu sắc về thân thế, sự nghiệp cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh, đồng thời khẳng định sức mạnh của văn hóa Việt Nam, qua đó thực hiện công tác tuyên truyền, giới thiệu, tôn vinh Chủ tịch Hồ Chí Minh,

Anh hùng giải phóng dân tộc, Danh nhân văn hóa thế giới, gắn với việc thực hiện Kết luận số 01-KL/TW, ngày 18/5/2021 của Bộ Chính trị về tiếp tục học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh.

Không gian văn hóa Hồ Chí Minh còn là nơi tỏa sáng tư tưởng, đạo đức, phong cách, lối sống của Chủ tịch Hồ Chí Minh vĩ đại. Đây là nơi tổng hòa nhiều yếu tố từ vật chất đến tinh thần, do đó, xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh còn bao hàm việc xây dựng lối sống, đạo đức, cách ứng xử đầy nghĩa tình, hướng đến mục tiêu xây dựng, giáo dục con người, nhất là thế hệ trẻ, trở thành người có đầy đủ phẩm chất tốt đẹp, biết yêu thương, sáng tạo, năng động trong công việc và cuộc sống. Mục tiêu xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh tại Thành phố Hồ Chí Minh là nhằm phát huy giá trị văn hóa Hồ Chí Minh qua cuộc đời, sự nghiệp, tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong công chức, viên chức, đoàn viên, hội viên, thanh thiếu niên và trong các tầng lớp nhân dân. Xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh gắn với truyền thống lịch sử, văn hóa, con người vùng đất Sài Gòn - Gia Định - Thành phố Hồ Chí Minh trong sự phát triển của vùng đất Nam Bộ nói riêng và cả nước nói chung. Qua đó, hướng đến xây dựng Thành phố Hồ Chí Minh có chất lượng sống tốt, văn minh, hiện đại, nghĩa tình, vì cả nước, cùng cả nước, vì hạnh phúc nhân dân. Bí thư Thành ủy Thành phố Hồ Chí Minh Nguyễn Văn Nên khẳng định: “Xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh, thì yếu tố tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh luôn hiện hữu thường xuyên, trở thành tài sản tinh thần, giá trị văn hóa

đặc trưng của Đảng bộ, chính quyền và nhân dân, hun đúc sức mạnh và khát vọng vươn lên của thành phố mang tên Bác”⁷.

Phát huy Không gian văn hóa Hồ Chí Minh đồng nghĩa với việc Đảng bộ, chính quyền và nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh tích cực chuyển hóa tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh thành những giá trị, niềm tự hào, thông qua những chương trình, công trình, việc làm cụ thể, phù hợp với điều kiện kinh tế - văn hóa của thành phố. Công việc này đòi hỏi phải chú trọng cả việc hình thành các không gian văn hóa vật thể, văn hóa phi vật thể, nhằm vừa phát huy vẻ đẹp truyền thống về đạo đức, nếp sống, phong tục, phong cách của người dân thành phố, vừa gắn với giá trị nhân văn, tinh thần học và làm theo Bác hiện nay. Ngay sau Đại hội đại biểu Đảng bộ Thành phố lần thứ XI, công tác triển khai xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh được tiến hành rộng rãi, không chỉ dừng lại ở một phạm vi địa lý hay trong hệ thống chính trị, mà đã lan tỏa đến các cơ quan, khu công nghiệp, bệnh viện, trường học, cơ sở tôn giáo, khu dân cư... Nhiều địa phương, đơn vị trên địa bàn Thành phố Hồ Chí Minh đã cho ra mắt các không gian văn hóa với nhiều nội dung, hình thức và các hoạt động thiết thực khác nhau.

Thứ nhất, việc tiến hành triển lãm, trưng bày tranh, ảnh, tư liệu, sách, báo về cuộc đời hoạt động cách mạng của Bác; xây dựng Tủ sách Bác Hồ, liên kết tổ chức mô hình đường sách với đa dạng nguồn sách, tác giả, tác phẩm,... nhằm khuyến khích phát triển văn hóa đọc trong nhân dân, tạo hiệu ứng tích cực để đưa việc giới thiệu, học tập và

làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh đi vào chiều sâu. Các cuộc triển lãm, trưng bày này đã thu hút hàng nghìn cán bộ, đảng viên, hội viên và nhân dân tham quan, tìm hiểu, học tập mỗi ngày.

Không chỉ vậy, nhiều nơi đã ứng dụng công nghệ, đưa Không gian văn hóa Hồ Chí Minh lên mạng qua các hình thức: bảo tàng trực tuyến, lập trang web, Fanpage trên Facebook, YouTube, TikTok, ... để chia sẻ các hình ảnh, video, phim tư liệu về Bác, về những lời dạy của Bác cùng những gương điển hình người tốt, việc tốt trong đời sống... Nhờ đó, người dân trên mọi miền Tổ quốc, nhất là thanh thiếu niên, đều có thể tiếp cận, tìm hiểu, học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách của Người. Điển hình là Quận Đoàn 6 đã xây dựng mô hình triển lãm trực tuyến Không gian văn hóa Hồ Chí Minh 3D tại trang mạng điện tử Tuổi trẻ Quận 6, truyền tải những thông tin chính thống, hình ảnh, thơ, nhạc, tác phẩm văn học, phim tài liệu, quá trình hoạt động cách mạng của Bác. Quận Đoàn 6 còn triển khai nhiều hoạt động như tuyên truyền xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh trên không gian mạng; xây dựng trang “Không gian văn hóa Hồ Chí Minh” trên mạng xã hội để tuyên truyền về cuộc đời, sự nghiệp cách mạng của Bác⁸. Hay tại không gian trưng bày ở Ủy ban nhân dân phường 7, quận Bình Thạnh, chỉ cần một chiếc điện thoại thông minh, bằng việc quét mã QR, người dân có thể tham quan bảo tàng trực tuyến để tìm hiểu các dữ liệu về Bác với 6 phòng, 160 hình ảnh và nhiều tác phẩm văn học, nghệ thuật. Ngoài ra, phường cũng vận động 2.300 hộ dân tại 49 tổ dân phố thực hiện treo ảnh Bác Hồ

tại nơi trang nghiêm trong nhà nhằm thể hiện lòng tôn kính và ghi nhớ công lao của Chủ tịch Hồ Chí Minh, học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách của Người⁹. Tại Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, Không gian văn hóa Hồ Chí Minh được xây dựng độc đáo, sáng tạo trên 3 nền tảng: Ứng dụng triển lãm 3D trên nền tảng web; Thẻ hiện Không gian văn hóa Hồ Chí Minh trong môi trường thực tế ảo 3 chiều với kính thực tế ảo để tham quan (3D Virtual Reality); Ứng dụng tương tác tự nhiên trong không gian tham quan (sử dụng camera độ sâu), mang lại hiệu ứng sinh động, tạo cảm giác thú vị, hấp dẫn người dùng khi tham quan, trải nghiệm.

Thứ hai, tiến hành rà soát, quy hoạch, hoàn thiện các thiết chế văn hóa, tạo cơ sở cho sự kiến tạo Không gian văn hóa Hồ Chí Minh. Trong thời gian qua, nhiều công viên văn hóa, quảng trường văn hóa được xây dựng, như: Quảng trường Hồ Chí Minh (tại Khu đô thị mới Thủ Thiêm, thành phố Thủ Đức), tượng đài Bác Hồ với thiếu nhi (tại Nhà Thiếu nhi Thành phố, Quận 3)... Đặc biệt, Bảo tàng Hồ Chí Minh - Chi nhánh Thành phố Hồ Chí Minh đã được nâng cấp, mở rộng quy mô hoạt động. Ngoài ra, các thiết chế văn hóa như nhà hát, các khu di tích, khu tưởng niệm, trung tâm văn hóa, thể dục, thể thao... cũng được khai thác có hiệu quả, phục vụ các hoạt động trong chương trình xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh.

Một số hoạt động văn hóa đọc tiêu biểu được triển khai tại Quận 6, như: Phòng đọc Không gian văn hóa Hồ Chí Minh (trụ sở Ủy ban nhân dân Phường 5; Trường Tiểu học Kim Đồng, Phường 3); Khu văn hóa đọc

Hồ Chí Minh (trụ sở khu phố số 6, Phường 13); Tủ sách, không gian đọc sách về Hồ Chí Minh (chùa Tuyên Lâm, Phường 9 và Thánh đường Hồi giáo, Phường 7); tổ chức triển lãm sách và hình ảnh về Chủ tịch Hồ Chí Minh (Điểm sáng văn hóa - quán cà phê sách tại Phường 7); tổ chức hội thi thiết kế Không gian văn hóa Hồ Chí Minh tại trụ sở các khu phố (Phường 3)... Tại quận Tân Bình, đã có 48/50 đơn vị xây dựng không gian văn hóa (vật thể) với 45 địa điểm.

Thứ ba, nghiên cứu, sáng tác, quảng bá các tác phẩm văn học, nghệ thuật có giá trị tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, góp phần đưa tư tưởng, đạo đức, phong cách của Người thấm sâu vào đời sống tinh thần xã hội và nhân dân thành phố. Ngay sau khi phát động, hội thi sáng tác các tác phẩm văn học, nghệ thuật, báo chí với chủ đề “Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh” đợt 1, giai đoạn 2021 - 2025 đã thu hút sự tham gia tích cực của đông đảo cán bộ, đảng viên, đoàn viên, hội viên và quần chúng nhân dân trên địa bàn thành phố. Nhiều tác phẩm viết về Bác được xuất bản, tiêu biểu như tập san *Ám vang lời dạy của Người*, tuyển tập *Câu chuyện nhỏ - bài học lớn*... Nhiều vở kịch, cải lương, bài hát chứa đựng tình cảm về Bác cũng được công chiếu, biểu diễn. Bên cạnh đó, triển lãm trưng bày các tác phẩm đoạt giải thưởng sáng tác và quảng bá tác phẩm văn học, nghệ thuật, báo chí với chủ đề “Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh” thường xuyên được tổ chức tại nhiều địa điểm trong thành phố. Chỉ sau một năm triển khai xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh

trên lĩnh vực văn hóa, các đơn vị ở Thành phố Hồ Chí Minh đã “tổ chức 2.009 hội nghị, hội thi, chương trình nghệ thuật; vận động sáng tác 1.365 tác phẩm văn học nghệ thuật; tổ chức 22.994 triển lãm ảnh, trưng bày, giới thiệu sách về cuộc đời và sự nghiệp Chủ tịch Hồ Chí Minh”¹⁰.

Thứ tư, tăng cường tuyên truyền bằng nhiều hình thức phong phú. Thay vì chỉ tuyên truyền bằng loa phát thanh như trước đây, hiện nay, tận dụng sự phát triển của công nghệ, nhiều hình thức tuyên truyền mới đã ra đời như: phát bản tin; lập trang web; in các ấn phẩm; in câu nói, lời dạy của Bác trên các phần quà lưu niệm; tổ chức xem phim về Chủ tịch Hồ Chí Minh... Đặc biệt, nhiều nơi đã tổ chức tuyên truyền trực tiếp tại các tổ dân cư để người dân dễ dàng nắm bắt nội dung, quá trình xây dựng Không gian văn hóa Thành phố Hồ Chí Minh.

Như vậy, có thể thấy, Đảng bộ, chính quyền Thành phố Hồ Chí Minh đã gắn việc phát huy Không gian văn hóa Hồ Chí Minh với chiến lược xây dựng đô thị văn minh, bám sát các tiêu chí về văn hóa đô thị (đặc biệt là tiêu chí số 7) mà Chính phủ ban hành. Việc xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh đã được triển khai sâu rộng trong các tầng lớp nhân dân, thể hiện ở các không gian trưng bày, sinh hoạt chính trị - xã hội trong không gian địa - vật lý và trên không gian mạng. Không gian văn hóa Hồ Chí Minh dần trở lên sống động, đa sắc màu, ngày càng lan tỏa sâu rộng trong các tầng lớp nhân dân và cán bộ, đảng viên thành phố. Đây là cơ sở để người dân tin tưởng vào kết quả tốt đẹp của chủ trương xây dựng thành công Không gian văn hóa

Hồ Chí Minh tại thành phố mang tên Người; làm cho tư tưởng, đạo đức, phong cách, lối sống Hồ Chí Minh thực sự trở thành nhận thức, tinh thần làm việc của các giới, các ngành, các chủ thể trên địa bàn thành phố.

3. Một số bài học kinh nghiệm

Phát huy vai trò của các không gian văn hóa là một trong những giải pháp quan trọng để xây dựng thành công đô thị văn minh. Đây là công việc không dễ dàng, thậm chí rất khó khăn, đòi hỏi các cấp bộ đảng, chính quyền, các tầng lớp nhân dân phải luôn kiên trì tìm ra chủ trương đúng đắn, cách làm thiết thực, sáng tạo. Qua thực tế phát huy vai trò của Không gian văn hóa Hồ Chí Minh trong chiến lược xây dựng đô thị văn minh ở Thành phố Hồ Chí Minh, có thể rút ra những bài học kinh nghiệm sâu sắc.

Một là, không gian văn hóa là một chỉ số bền vững cho thiết kế, quy hoạch, phát triển thành phố văn minh.

Không gian văn hóa góp phần bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc, trong đó có văn hóa Hồ Chí Minh. Các di tích lịch sử, văn hóa, danh lam thắng cảnh, các công trình kiến trúc mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc... là những không gian văn hóa quan trọng góp phần bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa. Đồng thời, không gian văn hóa là nơi diễn ra các hoạt động văn hóa, nghệ thuật, giáo dục, giải trí... nhằm đáp ứng nhu cầu tinh thần của người dân đô thị. Không gian văn hóa giúp họ tiếp cận với các giá trị văn hóa, nghệ thuật, giáo dục, giải trí..., từ đó nâng cao chất lượng đời sống tinh thần, góp phần xây dựng thành phố

văn minh, hiện đại. Đặc biệt, không gian văn hóa là nơi tạo ra các giá trị văn hóa, tinh thần tích cực, góp phần xây dựng môi trường sống đô thị lành mạnh, thân thiện. Trong quá trình thiết kế, quy hoạch phát triển thành phố văn minh, cần chú trọng phát triển không gian văn hóa, tạo ra các không gian văn hóa đa dạng, phong phú, đáp ứng nhu cầu của người dân, góp phần nâng cao chất lượng cuộc sống, xây dựng đô thị văn minh, hiện đại, xứng đáng với truyền thống văn hiến lâu đời của dân tộc Việt Nam.

Hai là, muốn xây dựng thành công không gian văn hóa nói riêng và đô thị văn minh nói chung, cần phát huy sức mạnh của toàn hệ thống chính trị và các tầng lớp nhân dân.

Qua việc phát triển, nhân rộng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh tại Thành phố Hồ Chí Minh, có thể thấy, đây là công trình thể hiện ý chí, nguyện vọng, sự nhất trí đồng lòng của Đảng bộ, chính quyền và nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh. Do đó, trong thời gian tới, cần tiếp tục có sự chung sức, đồng lòng của các tầng lớp nhân dân, trong đó Đảng bộ, các tổ chức chính trị - xã hội, các cơ quan, đơn vị giữ vai trò nòng cốt. Cán bộ, đảng viên phải chủ động, tích cực tham gia xây dựng không gian văn hóa nói chung và Không gian văn hóa Hồ Chí Minh nói riêng ở cả khía cạnh vật chất và phi vật chất, bởi không thể có không gian văn hóa đúng nghĩa nếu chỉ có các công trình, vật thể mà người dân không thấy được các yếu tố văn hóa, văn minh, đạo đức rõ nét trong cán bộ, đảng viên.

Ba là, lấy con người làm trung tâm và là chủ thể trong quá trình phát triển không gian văn hóa gắn liền với việc xây dựng đô thị văn minh.

Trong thực tiễn xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh, Thành phố Hồ Chí Minh mong muốn bất cứ ai đặt chân đến đô thị này đều có thể cảm nhận được tinh thần văn hóa Hồ Chí Minh trong mỗi con người, đó là lòng yêu nước, tinh thần đoàn kết, sự thân thiện, nhân ái, kính già yêu trẻ, lối ứng xử văn minh... Có thể hiểu, nếu lấy con người làm trung tâm trong phát triển không gian văn hóa sẽ giúp tạo ra các không gian văn hóa đa dạng, phong phú, đáp ứng nhu cầu của mọi tầng lớp nhân dân, góp phần nâng cao chất lượng đời sống tinh thần của người dân. Khi người dân thực sự được tham gia vào phát triển không gian văn hóa, họ sẽ có ý thức giữ gìn, phát huy, lan tỏa rộng rãi những điều tốt đẹp của không gian văn hóa.

Bốn là, để phát huy hiệu quả vai trò của không gian văn hóa trong xây dựng đô thị văn minh, cần chú trọng thực hiện đồng bộ cả về văn hóa vật thể và phi vật thể.

Trong thời gian tới, Thành phố Hồ Chí Minh cần tiếp tục rà soát, bổ sung hoàn thiện các thiết chế văn hóa, quy hoạch, đầu tư xây dựng các công trình văn hóa mới gắn với hình ảnh Chủ tịch Hồ Chí Minh, từ đó tạo dấu ấn riêng cho Thành phố. Đồng thời, hướng đến hình thành chuẩn mực văn hóa, con người thành phố mang tên Bác gắn với tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Văn hóa vật thể và văn hóa phi vật thể là hai thành tố góp phần hình thành nên không gian văn hóa, không chỉ có giá trị về mặt văn hóa và lịch sử, mà còn đóng vai trò quan trọng, là động lực và nguồn lực trong phát triển kinh tế - xã hội, ảnh hưởng sâu rộng đến nhiều khía cạnh của đời sống cộng đồng. Do đó, phải chú trọng

phát huy đồng bộ văn hóa vật thể và phi vật thể nhằm tăng cường hiệu quả vai trò của không gian văn hóa trong xây dựng đô thị văn minh. ♦

1. Farhana Ferdous, Farida Nilufar: *Cultural Space - a Conceptual Deliberation and Characterization as Urban Space*, Journal of the Department of Architecture, Volume 12, Issue 1, 2008, p. 31.
2. Dismas A. Masolo: *Community, identity and the cultural space*, Rue Descartes, No.36, 2002, p. 41.
3. Quyết định số 04/2022/QĐ-TTg, ngày 18/02/2022 của Thủ tướng Chính phủ ban hành Quy định tiêu chí, trình tự, thủ tục xét công nhận đạt chuẩn đô thị văn minh, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/Uploads/2022/2/7/25/QD-04-TTg.pdf>.
4. Ủy ban nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh: “Kế hoạch thực hiện nhiệm vụ trọng tâm Phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa” năm 2023”, <https://vpub.hochiminhcity.gov.vn/portal/pages/2022-12-16/Ke-hoach-thuc-hien-nhiem-vu-trong-tam-Phong-trao-T8naajiivmjlc.aspx>.
5. Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh: *Văn kiện Đại hội đại biểu Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh lần thứ XI, nhiệm kỳ 2020 - 2025*, Nxb. Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, 2020, tr. 168.
6. Thành Cường: “Hướng tới “không gian văn hóa Hồ Chí Minh””, Báo Quân đội nhân dân điện tử, ngày 07/6/2021, <https://hcm.qdnd.vn/van-hoa-the-thao/huong-toi-khong-gian-van-hoa-ho-chi-minh-487052>.
7. Trọng Ngôn: “Hình thành Không gian văn hóa Hồ Chí Minh: Khát vọng của thành phố mang tên Bác”, Báo Hà Nội mới điện tử, ngày 21/02/2022, <https://hanoimoi.vn/hinh-thanh-khong-gian-van-hoa-ho-chi-minh-khat-vong-cua-thanh-pho-mang-ten-bac-461718.html>.
8. Hữu Ngọc: “Không gian văn hóa Hồ Chí Minh đã và đang từng bước hiện hữu trong cuộc sống, được cụ thể hóa bằng những công trình, phân việc cụ thể”, Trang tin điện tử Đảng bộ Thành phố Hồ Chí Minh, ngày 18/3/2023, <https://hcmcpv.org.vn/tin-tuc/khong-gian-van-hoa-ho-chi-minh-da-va-dang-tung-buc-hien-huu-trong-cuoc-song-duoc-cu-the-hoa-bang-n-1491906068>.
9. Gia Mỹ: “Sáng tạo trong xây dựng Không gian văn hóa Hồ Chí Minh”, Báo Nhân dân điện tử, ngày 21/7/2022, <https://nhandan.vn/sang-tao-trong-xay-dung-khong-gian-van-hoa-ho-chi-minh-post706639.html>.
10. Hoài Phương: “Thành phố Hồ Chí Minh xây dựng hơn 2.900 mô hình Không gian văn hóa Hồ Chí Minh”, Tuổi trẻ Online, ngày 05/6/2023, <https://tuoitre.vn/tp-hcm-xay-dung-hon-2-900-mo-hinh-khong-gian-van-hoa-ho-chi-minh-20230605123854894.htm>.